

Antropologia mediów

Wykład I

Krzysztof Gajewski
Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 21 października 2020

Co to jest antropologia mediów?

Pojęcie medium

Marshall McLuhan

Co to jest antropologia mediów?

*Mimo że od lat trzystu albo czterystu mieszkańcy Europy wciąż zalewają inne części świata i całymi seriami wydają coraz to nowe sprawozdania z odbytych podróży, jestem przekonany, że spośród ludzi znamy jednych tylko Europejczyków; zresztą sądząc według śmiesznych przesądów niewygastłych nawet w kołach pisarzy, wydaje się, że pod górnolotną nazwą poznawania człowieka każdy uprawia wyłącznie poznawanie własnych rodaków. Ludzie mogą sobie jeździć tam i z powrotem, — **filozofia, rzekłbyś, nie podróżuje**; toteż ta, którą sobie wytworzył jeden naród, dla drugiego jest płonna.¹*

¹J. J. Rousseau, Rozprawa o pochodzeniu nierówności między ludźmi,

*Depuis trois ou quatre cents ans que les habitants de l'Europe inondent les autres parties du monde et publient sans cesse de nouveaux recueils de voyages et de relations, je suis persuadé que nous ne connaissons d'hommes que les seuls Européens; encore paraît-il aux préjugés ridicules qui ne sont pas éteints, même parmi les gens de lettres, que chacun ne fait guère sous le nom pompeux d'étude de l'homme que celle des hommes de son pays. Les particuliers ont beau aller et venir, il semble que **la philosophie ne voyage point**, aussi celle de chaque peuple est-elle peu propre pour un autre.²*

²J. J. Rousseau, Discours sur l'inégalité parmi les hommes

- antropologia kulturowa - „filozofia, która udała się w podróż” (Andrzej Mencwel)
- wyobraźnia antropologiczna
- uczony gabinetowy vs badanie terenowe
- antropologia codzienności/współczesności
- wspólnoty wirtualne (The Virtual Community, Howard Rheingold 1993)
- antropologia pisma: alfabetocentryzm

Gilbert Ryle: różnica między tikiem a puszczeniem oka niewidoczna na fotografii i dla radykalnego behawioryzmu

- opis rozrzedzony: "gwałtowne zaciskanie powieki prawego oka"
- opis gęsty: "ćwiczenie parodii kolegi, który udaje, że puszcza oko w celu skłonienia nieświadomych tego osób z zewnątrz do myślenia, że w grupie panuje konspiratorskie porozumienie"

przedmiot etnografii wg Clifforda Geertza:

- "ustratyfikowana hierarchia znaczących struktur, w odniesieniu do których tiki, mrugnięcia, fałszywe mrugnięcia, parodie, ćwiczenie parodii są wytwarzane, postrzegane i interpretowane, i bez których istnieć by nie mogły"³

³Clifford Geertz, Opis gęsty: w poszukiwaniu interpretatywnej teorii kultury

Andrzej Gwóźdź

*Granica między nauką o komunikowaniu a nauką o mediach przebiega w miejscu, w którym procesy komunikowania traktowane w kategoriach **praktyk znaczących** (a więc ze względu na syntaktyczne i semantyczne aspekty komunikowania) zaczynają być rozważane w związku z samymi technologiami komunikowania i w kontekście towarzyszących im sposobów artykulacji, i to **nie tylko jako określone technologie komunikowania, ale i postrzegania**⁴*

⁴ Andrzej Gwóźdź, Kino i przekazniki elektroniczne w perspektywie teorii mediów

Pojęcie medium

Co to jest medium?

Definicje słownikowe

1. nośnik jakiegoś przekazu lub wyrażanej treści, środek komunikacji pomiędzy ludźmi
2. książk. środowisko, w którym zachodzi określone zjawisko
3. ezot. osoba podatna na hipnozę, zdolna do jasnowidzenia i telepatii
4. jęz. strona zwrotna czasowników
5. szt. tworzywo, z którego artysta tworzy dzieło sztuki
6. techn. nośnik energii lub transmisji
7. inform. nośnik danych
8. muz. zakres średnich tonów, średni rejestr danego głosu
9. chem. rozpuszczalnik

Marshall McLuhan

Rozszerzenia człowieka

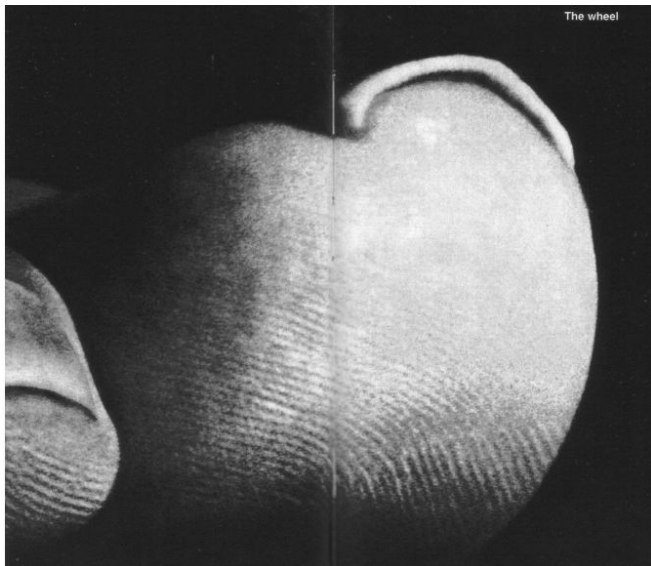
Marshall McLuhan:

„Wszystkie odmiany techniki są przedłużeniami naszego ciała i układu nerwowego”

Richard Dawkins: fenotyp rozszerzony

- ptaki — gniazda
- bobry — tamy
- termyty — termitiery
- pająki — sieci
- ludzie — ...?

Rozszerzenia człowieka

Koło ...

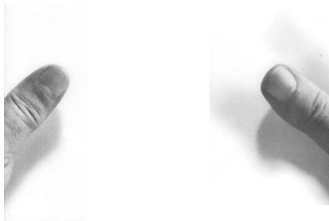
Rozszerzenia człowieka

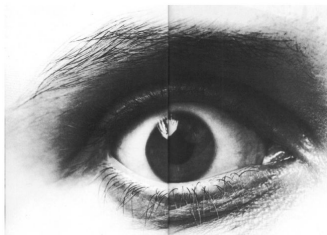
... jest rozszerzeniem stopy

Rozszerzenia człowieka

the book

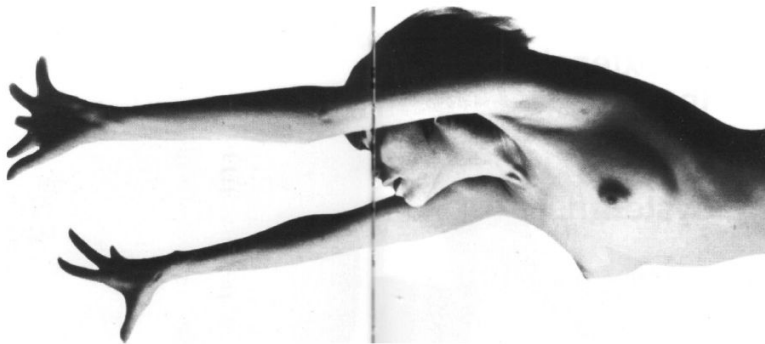

is an extension of the eye...

Rozszerzenia człowieka

clothing, an extension of the skin...

electric circuitry,

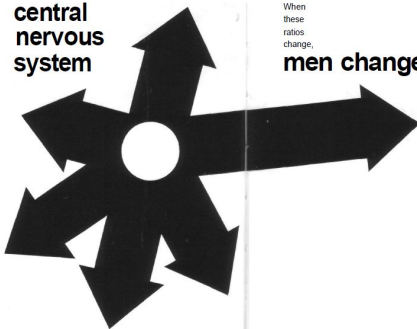
41

**an extension of
the
central
nervous
system**

Media, by altering the environment, evoke in us unique ratios of sense perceptions. The extension of any one sense alters the way we think and act—the way we perceive the world.

When
these
ratios
change,

men change.

Marshall McLuhan:

- mowa, pismo, liczba, papier, liczydło, komputer → umysł, intelekt, świadomość
- ubranie, mieszkanie → skóra
- droga, koło, rower, samolot, samochód → nogi
- książka, prasa, fotografia → oko
- telegraf, telefon, fonograf, radio → ucho
- telewizja, film → ucho i oko⁵

⁵ *The Extensions of Man* (1964)

Dziękuję za uwagę!
Będę wdzięczny za pytania i komentarze!

Literatura

1. Richard Dawkins, Fenotyp rozszerzony, przeł. Joanna Gliwicz, Prószyński i S-ka, Warszawa 2003.
2. Clifford Geertz, Opis gęsty: w poszukiwaniu interpretatywnej teorii kultury, w: jego, Interpretacja kultur: wybrane eseje, przeł. M. M. Piechaczek, Kraków 2005,
3. Andrzej Gwóźdź, Kino i przekązniki elektroniczne w perspektywie teorii mediów. Wprowadzenie, w: Po kinie?... , red. Andrzej Gwóźdź, Universitas, Kraków 1994
4. Marshall McLuhan, Zrozumieć media. Przedłużenia człowieka, przeł. Natalia Szczucka, Wydawnictwa Naukowo-Techniczne, Warszawa 2004.
5. Marshall McLuhan, Quentin Fiore, The Medium Is the Massage: An Inventory of Effects, Penguin Books, Londyn 1967.
6. Andrzej Mencwel, Wyobraźnia antropologiczna, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006.
7. Howard Rheingold, The Virtual Community, 1998,
<http://www.rheingold.com/vc/book/index.html>
8. Jean Jacques Rousseau, Rozprawa o pochodzeniu i podstawach nierówności między ludźmi, w: jego, Trzy rozprawy z filozofii społecznej, przeł. Henryk Elzenberg, Państwowe Wydawnictwa Naukowe: Warszawa 1956.